

8. Балада стресстік жағдайдың белгілері-бұрын байқалмаған жөтел, қолдың дірілдеуі, бастың шайқалуы, иықтың жиырылуы, жыныс мүшелерімен ойнау, түнгі және тіпті күндізгі зәр ұстамау.

9. Ұзақ мерзімді күйзеліске ұшыраған кейбір балалар салмағын жоғалта бастайды, шаршайды немесе керісінше семіздік белгілерін көрсетеді.

10. Баланың психоэмоционалды жағдайының бұзылуы туралы есте сақтау функцияларының бұзылуы, қиялдың қиындауы, зейіннің әлсіз шоғырлануы, бұрын белсенділік тудырған барлық нәрсеге қызығушылықтың жоғалуы сияқты белгілер айтады.

Жоғарыда аталған барлық белгілер балада стресстік жағдайдың болуын, егер олар бұрын байқалмаған болса ғана көрсете алады. Сондай-ақ, бұл белгілердің барлығын нақты көрсете алмайтындығын атап өткен жөн. Бірақ ересектерге алаңдау олардың кейбіреулері байқалған кезде басталуы керек.

Жоғарыда аталған белгілердің болуы баланың әл-ауқатына да, мінез-құлқына да әсер ететін психосоматикалық бұзылулардың пайда болуын көрсетеді. Оларды елемеу баланың денсаулығының тұрақты бұзылуына ғана емес, сонымен қатар оның жеке қасиеттерінің қалыптасуына да әсер етуі мүмкін.

Психоэмоционалды шиеленіс баланың жасына байланысты табиғи қуаныш күйінен айырады және невроздардың дамуына әкелуі мүмкін. Неврозбен дене функцияларын басқару нашарлайды.

Сондықтан балалар ашуланшақ және сезімтал болып қана қоймайды, олар жиі бас ауруы немесе ас қорыту жүйесінің бұзылуына шағымдана бастайды, жүрек қызметінің ритағы бұзылуы мүмкін, қан қысымының жоғарылауы байқалады.

Балаға қандай жағдайларда кәсіби көмек қажет болуы мүмкін?

- егер бала ұзақ уақыт бойы өзінің мінез-құлқын толық басқара алмаса (ол агрессивті, өзінің іс-әрекеттері мен сөз тіркестерін басқара алмайды, ашуланшақ, шамадан тыс сезімтал, жылайды және т. б.);
- егер ол сезімнің толық көрінбеуін сезінсе (бала летаргиялық болды, бәріне немқұрайлы қарады, бұрын оны қызықтырған іс-шараларға қызығушылығын жоғалтты және т. б.);
- егер бала тәбеттің тұрақты жоғалуын көрсетсе немесе ұзақ уақыт бойы ұйқысыздықты сезінсе;
- егер балада қатты қорқыныш болса;
- егер бала Өткір қайғы-қасіретті бастан кешіру процесін тым кешіктірсе, ол әдеттегі өмір ағымына орала алмайды, онымен болған өзгерістерге қайта орала алмайды.

Балалардағы психоэмоционалды стресстің алдын алу және түзетудің негізгі құралдары:

1. Ересектер баланың эмоционалды қолайсыздық белгілерінің бар-жоғын тануды үйренуі керек, баланың шамадан тыс жүктеме туралы сигналын естуге тырысуы керек, қолайсыз белгілерді елемеуге тырысып, бәрі өздігінен өтеді деп күтеді.

